

Az hol az haragrúl írsz

Metapragmatikai jelzésekről középmagyar levelekben

Varga Mónika
ELTE, MTA NYTI

Az előadásban feltáró jelleggel mutatok be metapragmatikai jelzéseket középmagyar kori magánéleti levelezésben. A levelezés az olyan szövegtípusok közé tartozik, amelyekben a történetiség ellenére is felidéződik a korszakokra jellemző mindennapi nyelvhasználat, emellett egyfajta interakcióként foghatók fel – noha jellemzően egy megnyilatkozótól származnak.

A funkcionális szemléletű pragmatikában a metapragmatikai tudatosságot úgy határozzák meg – elsődlegesen a szinkrón szövegek alapján –, mint a diskurzus résztvevőinek reflexív viszonyulása a nyelvi tevékenységhez, illetőleg a nyelvi tevékenység közegében zajló jelentésképzéshez. A nyelvi viszonyulást jelölő egységeket vagy szerkezeteket metapragmatikai jelzéseknek nevezik.

Előadásomban megkísérlem történeti pragmatikai megközelítésben tárgyalni a 16–18. századi magánlevelezésekben megjelenő metapragmatikai tudatosság kérdését, elsősorban Nadasdy Tamás és Kanizsai Orsolya, Károlyi Sándor és Barkóczy Krisztina, valamint Csáky Kata és Bethlen Miklós leveleiben.

A jelen vizsgálat pragmatikai funkciókból indul ki, és annak a változó nyelvi megvalósulását tárja fel. Az előadásban szó lesz – a szinkrón terminológiánál maradván – a diskurzus szerveződésére vonatkozó, valamint a beszélői attitűdre utaló (értékelés – komplex, például tréfa és harag –, értelmezés és implikált tartalmak, bizonyosság) jelzésekről. Figyelembe kell vennünk azt is, hogyan irányítják a megnyilatkozók a figyelmet ezekre a részletekre a szövegszerveződéssel – tekintve a korszak kötöttebb levélformáit. Kérdés továbbá, hogy igazolható-e az, hogy a metapragmatikai tudatosságot jelölő kifejezőeszközök és a feltételezhető tudatosság mértéke ikonikus viszonyt mutat.

Válogatott irodalom

- Jucker, Andreas 2014. Pragmatics and Language Change: Historical Pragmatics. In: Jan Huang (ed.) *The Oxford Handbook of Pragmatics*. Online Publication Date: Aug 2014.
<http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199697960.001.0001/oxfordhb-9780199697960-e-5>
- Sárosi Zsófia 2003. Történeti szociopragmatika – magyar nyelvtörténet más megközelítésben. *Magyar Nyelv* 99: 434–48.
- Tátrai Szilárd 2011. *Bevezetés a pragmatikába. Funkcionális kognitív megközelítés*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- Traugott, Elizabeth Closs 2012. Pragmatics and language change. In: Allan, Keith – Jaszczolt, Kaisa M. (eds.) *The Cambridge Handbook of Pragmatics*. Cambridge, Cambridge University Press 549–66.
- Verschueren, Jeff 2000. Notes On The Role of Metapragmatic Awareness in Language Use. *Pragmatics* 10: 439–56.
https://www.researchgate.net/publication/43647797_Notes_On_The_Role_Of_Metapragmatic_Awareness_In_Language_Use
- Wood, Joanna L. 2007. Text in context. A critical discourse analysis approach to Margaret Paston. In: Nevalainen, Terttu – Tanskanen, Sanna-Kaisa (eds.) *Letter Writing*. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia: 47–71.
(<http://lib.sutech.ac.ir/documents/10157/13708/letter+writing>)